

Zbiornik Bukówka widziany z punktu widokowego na szczycie Zadzierniej

Szczerbata Góra z Dziurawą Skałą

Zadzierna – najwyższy szczyt Wzgórz Bramy Lubawskiej

Marian Gabrowski

„Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska” zauważa, że przedwojenną nazwę góry, Scharenberg, na język polski można przetłumaczyć jako „szczerbata góra”, czyli mająca ubytki, otwory albo szczyrby, a powojenna nazwa Zadzierna miałaby pochodzić od słów „zadzierać” bądź „wydzierać”¹. Wydaje się jednak, że może wywodzić się ona również od wyrazu „zadziory”, który określałby licznie występujące tu skałki.

Wysoka na 724 m n.p.m. Zadzierna jest najwyższym szczytem Wzgórz Bramy Lubawskiej. Ze znajdującego się na jej szczycie punktu widokowego roztaczają się wspaniałe widoki na okoliczne góry oraz taflę sztucznego jeziora w Bukówce. Zbiornik ten powstał dzięki spiętrzeniu wód Bobru, Złotnej i Bachorzyny przez zapórę zbudowaną w obniżeniu pomiędzy Zameczkiem a właśnie Zadzierną.

Tuż obok szczytu, przy biegnącym tu czerwonym szlaku turystycznym, ustawiono tablicę informacyjną z mapą oraz krótkimi opisami pobliskich miejsc godnych odwiedzenia. Warto zwrócić szczególną uwagę na dwa z nich.

Kamienna tablica

Jeden ze wspomnianych opisów zawiera następujące stwierdzenie: *W przeszłości szczytowe partie Zadzierniej posiadały status pomnika przyrody, o czym świadczy kamienna tablica z 1906 roku, wmurowana w skały (około 50 m od punktu widokowego).* Jednak doszło tu do pewnego nieporozumienia...

Rzeczywiście, wierzchołek góry objęto niegdyś taką formą ochrony. „Słownik geografii turystycznej Sudetów” odnotowuje: *Szczyt był od dawna popularnym celem wycieczek. Przed 1945 rokiem stanowił pomnik przyrody*². Potwierdza to także przedwojenna mapa topograficzna, na której obok wierzchołka Za-

dzierniej umieszczono litery „N. D.”, będące skrótem od wyrazu *Naturdenkmal*, czyli „pomnik przyrody”.

Prawdą jest również, że w skały tuż obok szczytu Zadzierniej wmurowano tablicę pamiątkową z 1906 roku. Nie ma ona jednak związku z ustanowieniem tego miejsca pomnikiem przyrody. Na tej wykonanej z granitu płycie, mierzącej 80 cm szerokości i 50 cm wysokości, w prostokątnym zagłębieniu wyryto następujący napis:

Landeshuter Kreiswald erworben 1906.

Można go przetłumaczyć jako: *Kamiennogórski las powiatowy, nabyty w 1906 roku.*

Tablica pamiątkowa

W rzeczywistości w 1906 roku podjęto jedynie decyzję o zakupie lasu. Wówczas to radnym przedstawiono wniosek o wyrażenie zgody na nabycie przez powiat góry Zadzierna koło Bukówki i utworzenie tutaj lasu powiatowego. W uzasadnieniu podkreślono, że ustawa o ochronie przeciwpowodziowej z 1899 roku nakazywała przeciwdziałać wylesianiu terenów wyżynnych i stoków oraz prowadzić ponowne zalesianie obszarów już wylesionych. Według opinii nadleśniczego królewskiego w powiecie

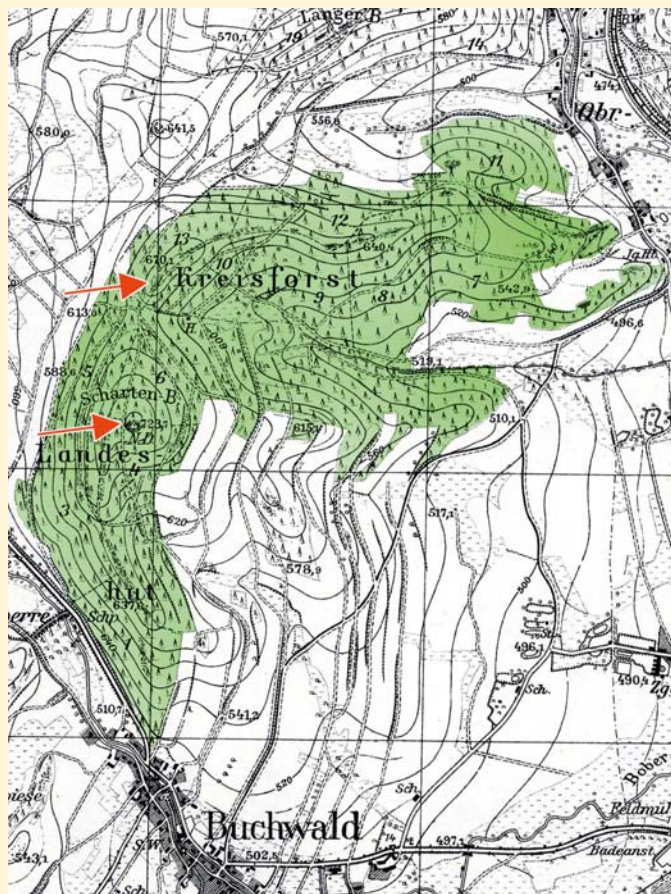
¹ S. Sochacka (red.), *Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska*, tom 16, Opole 2014, s. 78.

² M. Staffa (red.), *Słownik geografii turystycznej Sudetów*, tom 8, Wrocław 1997, s. 323.

kamiennogórskim znajdowało się wówczas około 20 000 mórg gruntów, których wykorzystanie rolnicze było nieopłacalne z uwagi na dużą wysokość lub strome stoki o nachyleniu 25% i większym. Utworzenie lasu powiatowego miało więc służyć interesowi publicznemu.

Planowano, że zakup lasu w przyszłości będzie dla powiatu źródłem dochodu z tytułu sprzedaży drewna. Podczas posiedzenia radni zgodzili się na nabycie góry Zadzierzna od Karla Wolfa, właściciela gospodarstwa sołeckiego w Bukówce. Za teren o powierzchni 56 ha, z czego 16 ha stanowiły nieporośnięte obszary, a pozostałą część pokrywały lasy świerkowe, przewidziano zapłatę 51 000 marek oraz 1500 marek kosztów dodatkowych³.

Jednak do sfinalizowania transakcji doszło ostatecznie dopiero w sierpniu 1907 roku, kiedy to w sądzie podpisano

Fragment archiwalnej mapy topograficznej z zaznaczonym na zielono kamiennogórskim lasem powiatowym (niem. Kreisforst Landeshut). Strzałki wskazują szczyt góry Zadzierzna (niem. Scharthenberg) oraz bezimienną północną kulminację, na której znajduje się Dziurawa Skała

stosowne dokumenty⁴. Teren lasu był sukcesywnie powiększany. W grudniu 1908 roku dokupiono od gospodarza Johanna Höptnera z Błazkowej Górnej przyległe 36 mórg pola⁵ (czyli niecałe 10 ha). W kolejnych latach powiat nabywał całe gospodarstwa wraz z zabudowaniami, zdarzało się też, że przed zalesieniem wynajmowano je wraz z jeszcze obsianymi polami⁶. W ten sposób kamiennogórski las powiatowy powiększał swoją powierzchnię. Na mapie z 1940 roku⁷ obejmował już ponad 175 ha, rozciągając się od Bukówki do Błazkowej.

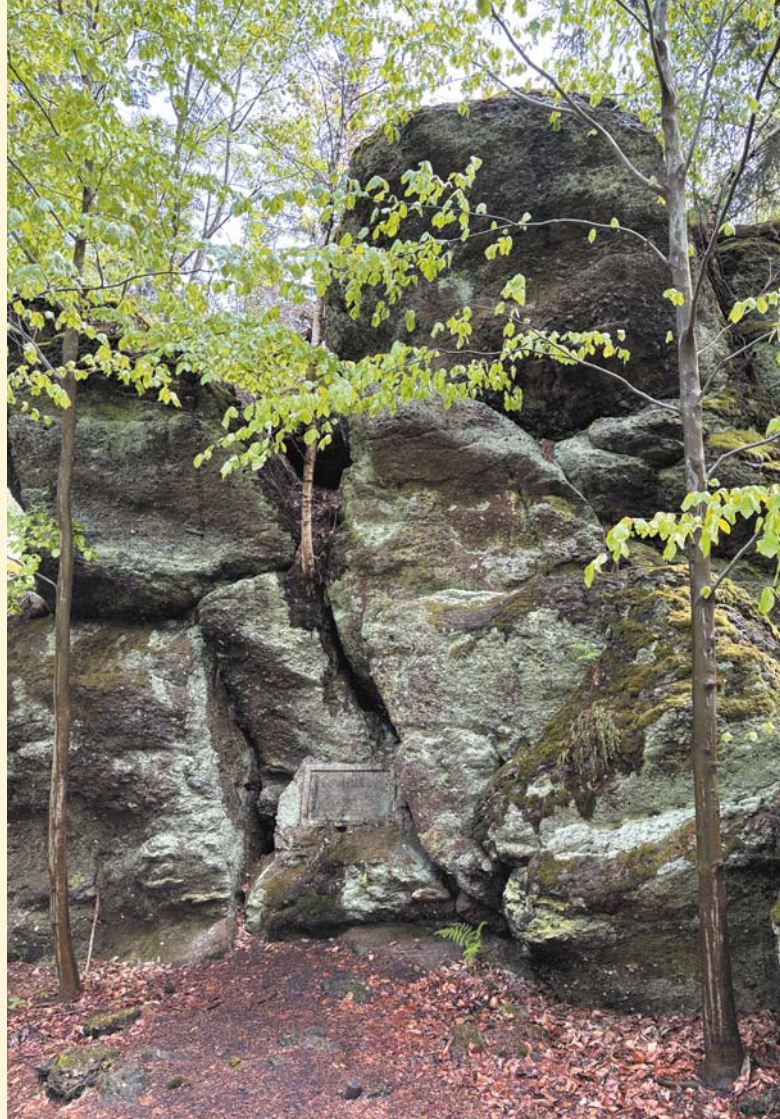
³ *Sitzungsbericht des Kreistages*, [w:] „Landeshuter Stadtblatt”, 18 grudnia 1906.

⁴ *Aus Stadt und Provinz*, [w:] „Landeshuter Stadtblatt”, 24 sierpnia 1907.

⁵ *Aus Stadt und Provinz*, [w:] „Landeshuter Stadtblatt”, 12 grudnia 1908.

⁶ *Grundstücksverpachtung in Ober-Blasdorf*, [w:] „Landeshuter Tageblatt”, 2 maja 1925.

⁷ Mapa Maßstabsblatt, arkusz 5261 Schmiedeberg, rok 1940.

Skały z wmurowaną tablicą pamiątkową

Dziurawa Skała

Drugą wartą opisaną ciekawostką Zadzierznej jest Dziurawa Skała. Nazwa ta niekiedy bywa przypisywana albo do północnej kulminacji góry, albo też do zlokalizowanego na niej zgrupowania skałek. Jednak jest to błąd. Swoją własną nazwę, i to nieoficjalną, mają dziś jedynie skały znajdujące się przy samym szczycie Zadzierznej, tworzące wysokie urwisko zaadaptowane na miejsca do uprawiania wspinaczki. Określane są one mianem Zadzierznych Skał. Natomiast te zlokalizowane na północnej kulminacji góry nosiły niegdyś nazwę Hartenfelsen, która nie ma współczesnego polskiego odpowiednika. W swoim przekładzie przedwojennego przewodnika Wilhelma Patschowskiego przetłumaczyłem ją jako Ostre Skały⁸, choć gdyby zależało nam na dosłowności przekładu, to lepsze byłyby tu Twarde Skały.

Natomiast nazwą Dziurawa Skała w rzeczywistości powinno się określać pojedynczą skałkę z niewielkim naturalnym oknem skalnym⁹. W przedwojennych publikacjach określana była ona mianem Felsröhre, co po polsku znaczy dosłownie „skalna rura” albo też „skalny tunel”. Tunel ten już wówczas uznawano za ciekawostkę i osobliwość geologiczną¹⁰. Współczesne opracowania wspominają, że ta niezwykła perforacja prawdopodobnie powstała poprzez zwietrzenie i usunięcie

⁸ W. Patschowsky, *Przewodnik po Lubawce i okolicy*, Polkowice 2023, s. 13.

⁹ M. Staffa, dz. cyt., s. 100.

¹⁰ E. Kunick, *Naturdenkmäler und Naturschutz im Kreise Landeshut*, [w:] „Heimatbuch des Kreises Landeshut in Schlesien”, Landeshut 1929, s. 116 i 622.

Dziurawa Skała widziana od strony wschodniej

materiału egzotycznego (być może skrzemieniałego fragmentu drzewa, tzw. araukarytu) z litej skały¹¹.

Z pewnością, wybierając się na Zadzierną, warto zobaczyć ten interesujący obiekt. Jednak okazuje się, że wcale nie jest to takie łatwe. Choć Dziurawa Skała, wspomniana na tablicach informacyjnych, znajduje się niecałe 200 m od dwóch szlaków turystycznych, to w terenie brak jakichkolwiek oznaczeń ułatwiających dotarcie do niej. Ja posiłkowałem się opisem Piotra Jochemy, który na swoim blogu „Wyszedł z domu” zamieścił szczegółowe wskazówki ułatwiające dotarcie do tego miejsca.

Wierzchołek Dziurawej Skały z wylotem tunelu

Gorące źródło

Na koniec warto przytoczyć jeszcze jedną ciekawostkę dotyczącą góry Zadzierna. Informuje o niej krótka wzmianka prasowa z 1928 roku:

¹¹ J. Vitek, *Tvary zvětrávání a odnosu slepenců spodního karbonu v Lubawské bráně*, [w:] „Opera Corcontica”, nr 36/1999, s. 21.

Na Zadziernej wypłynęło źródło mineralne, które tryska wodą o temperaturze 43 stopni. To więcej niż w słynnych źródłach w Jańskich Łaźniach, Akwizgranie i Wiesbaden. Chce się skierować tę cenną, silnie żelazowęglanową wodę, która teraz splywa w kierunku Miskowic i Błażkowej, do zbiornika zapory, gdzie według obliczeń analitycznych można ją utrzymać w temperaturze około 28 stopni, zapewniając odpowiednie warunki do kąpeli. Dzięki temu Bukówka zyska jezioro wody mineralnej i stanie się górskim kurortem, który jedynie w przypadku powodzi musiałby tymczasowo zawieszać działalność uzdrowiskową¹².

Warto dodać, że dawniej w Bukówce nie istniało jeszcze takie jezioro, jakie znamy dzisiaj. Zbiornik przed zaporą był niemal cały czas suchy i wypełniał się wodą tylko podczas powodzi. Jednak istnienie samego źródła wody geotermalnej wspomnianego w relacji prasowej wydaje się wątpliwe. Skoro woda miała wypływać z niego zarówno w kierunku Miskowic, jak i Błażkowej, to musiałoby ono znajdować się na grzbiecie górskim. Również jego wydajność, pozwalająca na zasilenie jeziora, choćby niewielkiego, oraz utrzymanie w nim temperatury na poziomie 28°C, musiałaby być ogromna. Można więc podejrzewać, że relacja ta jest dawną kaczką dziennikarską.

Podsumowując

Zadzierna to miejsce warte odwiedzenia. Niezależnie od tego, czy chcemy zdobyć górski szczyt zaliczany do Korony Sudetów Polskich, poszukać geologicznych osobliwości czy też po prostu odnaleźć chwilę spokoju nad taflą jeziora w Bukówce, ta „szczyrbata góra” z pewnością nie rozczaruje. To propozycja dla tych, którzy zamiast popularnych kurortów wolą mniej uczęszczane szlaki. Zdobycie Zadziernej od jakiegoś czasu ułatwia też droga ekspresowa S3, której ostatni w Polsce węzeł znajduje się w odległości zaledwie 2 km od tej góry. ◆

¹² *Aus Stadt und Provinz*, [w:] „Landeshuter Tageblatt”, 21 lutego 1928.